

หลักธรรมาธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสุก
ทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
Four Gharavasa-Dhammas, Sufficiency Economy Philosophy
and Spiritual Well-Being of People at Ladphrao District, Bangkok

พระครูสังฆรักษ์กิตติชัย โพธิ์จาด*

Phrakhrusangkharak Kittichai Phojad

สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Science (Community Psychology), Major Field

Community Psycholog, Kasetsart University

ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน**

Theerapat Wongkumsin

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

Kasetsart University, Thailand

Email: Kwanchai_36@hotmail.co.th

Received: July 20, 2023

Revised: November 22, 2023

Accepted: November 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาระดับหลักธรรมาธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว (๒) เปรียบเทียบความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว ตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาธรรม ๔ กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว และ (๔) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชาชนเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๐๐ คน การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

* พระครูสังฆรักษ์กิตติชัย โพธิ์จาด Phrakhrusangkharak Kittichai Phojad.

** รศ.ดร.ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน Asso.Prof.Dr.Theerapat Wongkumsin อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก Advisor Independent Study.

ผลการวิจัยพบว่า (๑) หลักฆราวาสธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าวอยู่ในระดับสูง (๒) ประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๓) หลักฆราวาสธรรม ๔ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ และ (๔) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

คำสำคัญ: หลักฆราวาสธรรม ๔; หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; ความผาสุกทางจิตวิญญาณ

Abstract

The objectives of this research were to: (1) study the level of four Gharavasa-dhammas, sufficiency economy philosophy and spiritual well-being of people at Ladphrao district; (2) compare spiritual well-being of people at Ladphrao district by personal factors; (3) study the relationship between four Gharavasa-dhammas and spiritual well-being of people at Ladphrao district and (4) study the relationship between sufficiency economy philosophy and spiritual well-being of people at Ladphrao district. The sample was 400 people at Ladphrao district, Bangkok. Data were collected by questionnaires. Data analysis used by a statistical package program. The statistical methods used by percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and Pearson's product moment correlation coefficient. Results showed that: (1) four Gharavasa-dhammas, sufficiency economy philosophy and spiritual well-being of people at Ladphrao district were the relatively high level; (2) people at Ladphrao district had difference in occupation, had difference spiritual well-being with statistically significant at .05 level; (3) four Gharavasa-dhammas positively related to spiritual well-being of people at Ladphrao district with statistically significance at .01 level and (4) sufficiency economy philosophy positively related to spiritual well-being of people at Ladphrao district with statistically significance at .01 level.

Keywords: Four Gharavasa-dhammas; Sufficiency Economy Philosophy;
Spiritual Well-being

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความทันสมัยทางเทคโนโลยีเป็นอันมาก แต่ถึงแม้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์จะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารหรือค้นคว้าหาความรู้ได้กว้างไกลไปทั่วโลก แต่อีกทางหนึ่งก็ทำให้เกิดปัญหาที่มีผลกระทบกับประชาชนชาวไทยจำนวนมาก จนถึงขั้นที่ต้องเร่งแก้ไขปัญหานั้น เช่น ปัญหาด้านยาเสพติด การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท การดื่มสุรา ยาเสพติดของมีนเมาต่าง ๆ การพนัน การเที่ยวเตร่ การเข้าถึงสื่อลามกอนาจาร หรือการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตซึ่งกวนเมือง ฯลฯ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ได้หันมาเน้นพัฒนาการเรียนรู้ระบบเทคโนโลยีในด้านวัตถุกันมาก จนลืมการพัฒนาจิตใจ ทำให้เป็นปัญหากับนักเรียนหรือเยาวชนตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งยังขาดคุณภาพคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม^๑

ความผาสุกทางจิตวิญญาณเป็นความเข้มแข็งภายในของบุคคลเพื่อเผชิญปัญหา สิ่งนี้ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตเมื่อรับรู้และตามทันก็ไม่ทำให้ขาดสติ สามารถยังคิดถึงเหตุผลได้ทัน ไม่ทำตามอารมณ์ ความผาสุกเป็นพลังแห่งความเข้าใจในชีวิต และเป็นสิ่งที่เอื้อให้เกิดการช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนั้น ยังมีผู้ให้ความหมายถึงความผาสุกทางจิตวิญญาณว่าเป็นเสมือนสิ่งที่ทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจความพึงพอใจและการมีคุณค่าในชีวิต ซึ่งจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในชีวิตที่ทำให้เข้าใจชีวิตของตนเองได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้น ยังพบว่าความผาสุกที่ดีนั้นสามารถช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และอาการซึมเศร้าได้ มีการศึกษาหลายงานชี้ว่าผู้ที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงหรือเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและผู้สูงอายุนั้นจะใช้จิตวิญญาณในการต่อสู้กับปัญหาสูงกว่าคนปกติ เนื่องจากความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับจิตใจนั้นจำเป็นต้องได้รับการเยียวยาให้เกิดความสมดุล จิตวิญญาณจึงมีส่วนเข้ามาปรับความสมดุลให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ทั้งนี้อาจจะมาจากคำสอนของศาสนา ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือแม้กระทั่งแรงบันดาลใจความเชื่อภายในตนเอง^๒ สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัยของแต่ละบุคคล มีผลให้สามารถดำเนินชีวิตไปตามปกติได้โดยตั้งเป้าหมายของชีวิตและกำหนดความสำเร็จไว้ได้ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๒ มิติ ได้แก่ มิติสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และมิติการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว^๓

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก จำกัด, ๒๕๖๐), หน้า ๑๗.

^๒ Linda, N., Phetlu, D., & Kloppe, H., Nurse Educators' Understanding of Spirituality and Spiritual Care in Nursing: A South African Perspective. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 12 (1) : 1-29.

^๓ Bufford, R. K., Paloutzian, R. F., & Ellison, C. W., Norms for the spiritual well-being scale. *Journal of Psychology and Theology*, 19 (1) : 56-70.

หลักธรรมาสารธรรม ๔ เป็นหลักธรรมที่มุ่งหมายให้ประชาชนทั่วไปใช้ในชีวิตการครองเรือนทั้งหมด ยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจ ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลาย ที่จะอยู่ร่วม หรือติดต่อเกี่ยวข้องกันให้เหมาะสมตามฐานะนั้น ๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเองและแก่ชีวิตของคนอื่น ๆ ในสังคม ถ้าเยาวชนแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญมั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ ประกอบด้วย สัจจะ เป็นความจริงใจ การรักษาความสัตย์ การพูดจริงทำจริง ทมะ เป็นการฝึกฝนตนเองและข่มใจตนเอง ขันติ เป็นความอดทนต่อความยากลำบากต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และจาคะ เป็นความเสียสละ มีจิตใจกว้างขวาง ช่วยเหลือเกื้อกูลสละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตน^๔

ประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะบทบาทที่สำคัญก็คือด้านการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม และสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขบนพื้นฐานความมั่นคงของชีวิต การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ดังนั้น การตัดสินใจของผู้บริหารองค์กรจึงมีแนวทางยึดถือ มากกว่าการตัดสินใจแบบไม่มีแนวทางยึดถือ เช่น ด้านแผนงาน งบประมาณ นโยบาย ระเบียบ เป็นต้น และในปี ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางออกของปัญหาแก่พสกนิกรชาวไทย โดยพระราชทานแนวทางในการแก้ไขวิกฤตการณ์ ภายใต้ชื่อ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ประชาชนรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองความพอมีพอกินพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและทรงเตือนประชาชนชาวไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต^๕

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งประเด็นศึกษาหลักธรรมาสารธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนในเขตลาดพร้าวเพื่อจะได้ทราบถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นตัวอย่างและขยายผลต่อไป

^๔ วิทย์ วิศทเวทย์, **ธรรมะศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๖๐) , หน้า ๓๑.

^๕ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, **การสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง**, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก จำกัด, ๒๕๖๐), หน้า ๒๖.

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับหลักฆราวาสธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว
๒. เพื่อเปรียบเทียบความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว ตามปัจจัยส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักฆราวาสธรรม ๔ กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว
๔. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๓,๑๕๔ คน^๖

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนเขตลาดพร้าว จำนวน ๔๐๐ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (๑๙๗๓) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนเขตลาดพร้าว ประกอบด้วย (๑) เพศ (๒) อายุ (๓) อาชีพ (๔) สถานภาพสมรส (๕) ระดับการศึกษา (๖) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (๗) สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน (๘) ภาวะสุขภาพ และ (๙) การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ ๒ หลักฆราวาสธรรม ๔ ของประชาชนเขตลาดพร้าว ประกอบด้วย (๑) ด้านสัจจะ (๒) ด้านทมะ (๓) ด้านขันติ และ (๔) ด้านจาคะ มีลักษณะคำถามเป็นแบบจัดลำดับคุณภาพ ๕ ระดับ แบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale ได้แก่ เป็นจริงที่สุด เป็นจริง ไม่แน่ใจ ไม่เป็นจริง และไม่เป็นจริงที่สุด

ส่วนที่ ๓ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนเขตลาดพร้าว ประกอบด้วย (๑) ด้านความพอประมาณ (๒) ด้านความมีเหตุมีผล (๓) ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (๔) ด้านเงื่อนไขความรู้ และ

^๖ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๖๕), หน้า ๑๕.

(๕) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบจัดลำดับคุณภาพ ๕ ระดับ แบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale ได้แก่ เป็นจริงที่สุด เป็นจริง ไม่แน่ใจ ไม่เป็นจริง และไม่เป็นจริงที่สุด

ส่วนที่ ๔ ความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว ประกอบด้วย (๑) ด้านมิติสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และ (๒) ด้านมิติการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว มีลักษณะคำถามเป็นแบบจัดลำดับคุณภาพ ๕ ระดับ แบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale ได้แก่ เป็นจริงที่สุด เป็นจริง ไม่แน่ใจ ไม่เป็นจริง และไม่เป็นจริงที่สุด

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปดำเนินการหามาตรฐานของเครื่องมือ ดังนี้

๑. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อ ว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

๒. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรชุมชนวังทองหลาง ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน ๓๐ คน แล้วจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) และทั้งฉบับโดยวิธีการ Cronbach's Alpha Coefficient ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ค่าความเชื่อมั่นพบว่า หลักฆราวาสธรรม ๔ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๓๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๐๙ และความผาสุกทางจิตวิญญาณ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๐๑

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล หลักฆราวาสธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ t-test, F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลกรวจย

วตุประสงคที่ ๑ เพอศักรระดับหลักขรรวรสธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพัยง และควมผสูกทงจตวญญณของประชชนเขตลตพร้ว

๑. ประชชนเขตลตพร้ว ส่วใหญ่ เปนเพศหญิง จนวน ๒๔๔ คน คดเปนร้อยละ ๖๑.๐๐ ม่อย ๕๐-๕๕ ปี จนวน ๙๗ คน คดเปนร้อยละ ๒๔.๒๕ ม่อยชัพลูกจ้งชัครว/พนกงานบรชต จนวน ๗๖ คน คดเปนร้อยละ ๑๙.๐๐ ม่อสถณภพสมรส จนวน ๒๓๗ คน คดเปนร้อยละ ๕๙.๒๕ ม่อการศักร ระดับปรญญตรร จนวน ๑๓๖ คน คดเปนร้อยละ ๓๔.๐๐ ม่อรายด้เฉลยตอเดئونน่อยกวหรือเทากบ ๒๐,๐๐๐ บาท จนวน ๑๘๒ คน คดเปนร้อยละ ๔๕.๕๐ สทณะทงเศรษฐกัจของคร้วเรئونรายด้ น่อยกวรายจ่ย จนวน ๑๕๐ คน คดเปนร้อยละ ๓๗.๕๐ ภวะสุขภพม่อม่อโรคประจ้งตัว จนวน ๒๓๙ คน คดเปนร้อยละ ๕๙.๗๕ และเคยเข้าร่วมกัจกรรมเกยวบเศรษฐกัจพอเพัยง จนวน ๒๑๔ คน คดเปนร้อยละ ๕๓.๕๐

๒. หลักขรรวรสธรรม ๔ ของประชชนเขตลตพร้ว โดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=๔.๒๗$) และเม่อพจรณาเปนรายด้น พบว ด้นสัจจะ ม่อเฉลยมกที่สุด ($\bar{X}=๔.๔๓$) รองลงม คอ ด้นทมะ ($\bar{X}=๔.๒๔$) ด้นจาคะ ($\bar{X}=๔.๒๑$) และด้นชนต ($\bar{X}=๔.๑๙$) ตามล้งดบ

๓. หลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพัยงของประชชนเขตลตพร้ว โดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=๔.๓๗$) และเม่อพจรณาเปนรายด้น พบว ด้นเงئونไขคุณธรรม ม่อเฉลยมกที่สุด ($\bar{X}=๔.๔๔$) รองลงม คอ ด้นควมม่อมกัมกัมกันนตัวที่ต ($\bar{X}=๔.๔๒$) ด้นควมพอประมณ ($\bar{X}=๔.๓๘$) ด้นควมม่อเหตุมผล ($\bar{X}=๔.๓๓$) และด้นเงئونไขควมรู้ ($\bar{X}=๔.๒๖$) ตามล้งดบ

๔. ควมผสูกทงจตวญญณของประชชนเขตลตพร้ว โดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=๔.๔๘$) และเม่อพจรณาเปนรายด้น พบว ด้นมตการมศสนาเปนสัเงยดเหนยว ม่อเฉลยมกที่สุด ($\bar{X}=๔.๕๔$) รองลงม คอ ด้นมตสัเงยที่เปนอยู่ในปัจจุบัน ($\bar{X}=๔.๔๓$) ตามล้งดบ

ตารงที่ ๑ ระดับหลักขรรวรสธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพัยง และควมผสูกทงจตวญญณของประชชนเขตลตพร้ว

ตัวแปร	Mean	S.D.	ระดับ
หลักขรรวรสธรรม ๔	๔.๒๗	๐.๓๕	สูง
หลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพัยง	๔.๓๗	๐.๓๒	สูง
ควมผสูกทงจตวญญณ	๔.๔๘	๐.๓๗	สูง

วัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว ตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจทางจิตวิญญาณแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ภาวะสุขภาพ และการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน มีความพึงพอใจทางจิตวิญญาณไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒ เปรียบเทียบความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว ตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปร	t	P	F	P
๑. เพศ	๐.๑๔๓	๐.๘๘๖		
๒. อายุ			๑.๒๐๓	๐.๓๐๙
๓. อาชีพ			๒.๒๓๘	๐.๐๓๙*
๔. สถานภาพสมรส			๐.๓๔๕	๐.๗๐๙
๕. ระดับการศึกษา			๐.๙๒๘	๐.๔๖๓
๖. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน			๒.๓๐๓	๐.๐๗๗
๗. สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน			๐.๕๐๔	๐.๖๐๕
๘. ภาวะสุขภาพ	๐.๐๓๖	๐.๙๗๒		
๙. การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	๒.๓๘๒	๐.๐๑๘*		

* หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

วัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักขรรวาสธรรม ๔ กับความพึงพอใจทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว

ผลการศึกษาพบว่าหลักขรรวาสธรรม ๔ โดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจทางจิตวิญญาณ ด้านมิติสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ด้านมิติการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว และโดยรวม อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีหลักขรรวาสธรรม ๔ โดยรวม สูงขึ้นยังมีความพึงพอใจทางจิตวิญญาณสูงขึ้น

ตารางที่ ๓ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหลักฆราวาสธรรม ๔ กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว

หลักฆราวาสธรรม ๔	ความผาสุกทางจิตวิญญาณ					
	ด้านมิติสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ด้านมิติการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว		โดยรวม	
	r	P	r	P	r	P
ด้านสัจจะ	.๔๑๘	.๐๐๐**	.๔๖๕	.๐๐๐**	.๕๑๘	.๐๐๐**
ด้านทมะ	.๔๓๒	.๐๐๐**	.๔๑๘	.๐๐๐**	.๔๙๖	.๐๐๐**
ด้านขันติ	.๔๐๒	.๐๐๐**	.๓๑๕	.๐๐๐**	.๔๑๗	.๐๐๐**
ด้านจาคะ	.๔๑๗	.๐๐๐**	.๓๕๖	.๐๐๐**	.๔๕๐	.๐๐๐**
หลักฆราวาสธรรม ๔ โดยรวม	.๔๙๓	.๐๐๐**	.๔๕๔	.๐๐๐**	.๕๕๒	.๐๐๐**

** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

วัตถุประสงค์ที่ ๔ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว

ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณ ด้านมิติสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ด้านมิติการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวและโดยรวม อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยรวม สูงขึ้นยิ่งมีความผาสุกทางจิตวิญญาณสูงขึ้น

ตารางที่ ๔ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความผาสุกทางจิตวิญญาณ					
	ด้านมิติสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน		ด้านมิติการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว		โดยรวม	
	r	P	r	P	r	P
ด้านความพอประมาณ	.๕๐๒	.๐๐๐**	.๔๔๕	.๐๐๐**	.๕๕๒	.๐๐๐**
ด้านความมีเหตุมีผล	.๕๑๗	.๐๐๐**	.๔๕๔	.๐๐๐**	.๕๖๖	.๐๐๐**
ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	.๔๔๔	.๐๐๐**	.๔๓๔	.๐๐๐**	.๕๑๒	.๐๐๐**
ด้านเงื่อนไขความรู้	.๔๗๒	.๐๐๐**	.๓๖๑	.๐๐๐**	.๔๘๔	.๐๐๐**
ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	.๔๙๓	.๐๐๐**	.๔๗๘	.๐๐๐**	.๕๖๗	.๐๐๐**
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม	.๖๐๘	.๐๐๐**	.๕๔๑	.๐๐๐**	.๖๖๙	.๐๐๐**

** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

อภิปรายผลการวิจัย

๑. หลักฆราวาสธรรม ๔ ของประชาชนเขตลาดพร้าว โดยรวม อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หลักฆราวาสธรรม ๔ เป็นเครื่องประดับประคอง และใช้เป็นหลักธรรมคำสอนที่จะช่วยให้คนเรารู้จัก การดำเนินชีวิตทางโลกอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เป็นหลักธรรมที่นำมา ซึ่งความสุขความเจริญ ความสามัคคีอันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน และชีวิตของผู้ครองเรือนต้องมีการสมาคมกับคนอื่น ต้องมีความจริงใจต่อเขา ต้องรู้จักข่มจิตของตน เมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดีต้องมีความอดทนเพื่อต่อสู้กับชีวิตและในบางครั้งต้องบริจาคนิสัยของตนเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อน ดังนั้น ประชาชนเขตลาดพร้าว จึงมีหลักฆราวาสธรรม ๔ อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสัจจะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านทมะ ด้านจาคะ และด้านขันติ ตามลำดับ ซึ่งสามารถพรรณนาและวิจารณ์ผลการวิจัยได้ดังนี้

๑.๑ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านสัจจะ ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักฆราวาสธรรม ๔ อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สัจจะ เป็น ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง พูดจริง ทำจริง จริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนทนต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริอาชาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดั้งเดิม การซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีศีลธรรมประจำใจ มีความละเอียดใจ เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว แต่มีความมุ่งมั่นที่จะทำความดี บุคคลถ้าขาดสัจจะต่อตนเองแล้วย่อมจะโกหกคดโกงหรือหลอกลวงผู้อื่นได้โดยง่าย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐศรีณย์ ชุมวรฐายี^๗ ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาหลักฆราวาสธรรม ๔ ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วัดปัญญานันทารามจังหวัดปทุมธานี ด้านสัจจะ อยู่ในระดับมาก

๑.๒ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านทมะ ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักฆราวาสธรรม ๔ อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ทมะ เป็นการฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว ฝึกหัดตัดสินใจ ปรับปรุงตน ให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืน ประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนถือด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต จนไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งผล

^๗ ณัฐศรีณย์ ชุมวรฐายี, “ศึกษาหลักฆราวาสธรรม ๔ ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี”, สารนิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิปัสสนาภาวนา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

การวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย^๙ ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักฆราวาสธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบล สทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ด้านชนิต อยู่ในระดับมาก

๑.๓ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านชนิต ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักฆราวาสธรรม ๔ อยู่ ในระดับค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ชนิต เป็นความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรง ทั้งหลาย ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ทอดถอนนอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบาก ตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบการทำงานอาชีพ เป็นต้น มีสติอดกลั้น คิดอุบายใช้ปัญญา หาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี แสดงกิริยาวาจาสุบประมาทซึ่งใช้คำพูดให้เกิดความเสียหาย และผู้น้อยซึ่งแสดงอาการเหยียดหยามก็สามารถอดทน โดยไม่มีการโต้ตอบบุคคลเหล่านั้นเพื่อรักษา มิตรภาพอันดีเอาไว้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐศรัณย์ ชุมวรฐายี^{๑๐} ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษา หลักฆราวาสธรรม ๔ ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภวนาวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภวนา วัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี ด้านชนิต อยู่ในระดับมาก

๑.๔ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านจาคะ ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักฆราวาสธรรม ๔ อยู่ ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก จาคะ เป็นความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ ส่วนตนให้ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ตลอดถึง ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อกัน จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย และยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อ ต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตัวได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย^{๑๐} ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

^๙ พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย, “การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขต เทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหาร การศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

^{๑๐} ณัฐศรัณย์ ชุมวรฐายี, “ศึกษาหลักฆราวาสธรรม ๔ ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภวนาวัดปัญญา นันทาราม จังหวัดปทุมธานี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิปัสสนาภวนา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

^{๑๐} พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย, “การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขต เทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหาร การศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

ประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมาธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ด้านจาคะ อยู่ในระดับมาก

๒. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนเขตลาดพร้าว โดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลในวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หันมายุติทางสายกลางในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในการดำรงชีวิต ส่งผลให้สามารถใช้หลักการพึ่งตนเองได้อย่างชาญฉลาด ไม่ประมาท รู้จักใช้ทรัพยากรเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและส่วนรวม โดยยึดหลักการพึ่งพาอาศัยกัน และความมีเมตตาธรรม ดังนั้น ประชาชนเขตลาดพร้าว จึงมีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุมีผล และด้านเงื่อนไขความรู้ ตามลำดับ ซึ่งสามารถพรรณนาและวิจารณ์ผลการวิจัยได้ดังนี้

๒.๑ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านความพอประมาณ ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความพอประมาณ เป็นความพอดีต่อความจำเป็น และเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความพอดี พอเหมาะไม่มากหรือน้อยเกินไป จนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์ ยึดหลักทางสายกลางและความไม่โลภ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา โลมากุล^{๑๑} ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีการใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ อยู่ระดับมาก

๒.๒ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านความมีเหตุมีผล ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความมีเหตุมีผล เป็นการตัดสินใจดำเนินการใด อย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ ใช้หลักเหตุผลตามความพอเพียง ตามหลักวิชาการ กฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์ ใช้ปัญญาในการพิจารณาตัดสินใจใช้หลักเหตุผลมีใช้คำนึงถึงความอยาก ความโลภ หรือตัณหา ซึ่งผลการ

^{๑๑} ปริศนา โลมากุล, “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”, งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสาธารณะ (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

วิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย^{๑๒} ได้ศึกษาเรื่อง การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

๒.๓ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ ซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีความไม่ประมาท ต้องเตรียมพร้อมและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา โลมากุล^{๑๓} ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีการใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อยู่ระดับมาก

๒.๔ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านเงื่อนไขความรู้ ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เงื่อนไขความรู้ เป็นความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีความรู้ในการตัดสินใจได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ที่เน้นการใช้ปัญญา ประกอบด้วยการฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบ และความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และในขั้นปฏิบัติ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย^{๑๔} ได้ศึกษาเรื่อง การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับมาก

๒.๕ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ประชาชนเขตลาดพร้าว มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เงื่อนไขคุณธรรม เป็นการยึดหลักคุณธรรมเป็นแนวทาง มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภ รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น มีความสามัคคี ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน

^{๑๒} วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย, “การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการ (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

^{๑๓} ปริศนา โลมากุล, “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”, งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสาธารณะ (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

^{๑๔} วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย, “การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการ (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

พากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์ ต้องสร้างเสริมให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนให้ตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา โลมากุล^{๑๕} ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ มีการใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ระดับมาก

๓. ความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว โดยรวม อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ความผาสุกทางจิตวิญญาณ เป็นอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลทั้งในด้านบวกและด้านลบ เป็นความรู้สึกด้านบวกจะเป็นอิสระหรือแยกออกจากความรู้สึกด้านลบ ซึ่งความรู้สึกด้านบวกจะรวมไปถึงความรู้สึกตื่นตัว กระฉับกระเฉง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และการประเมินชีวิตตนเองของบุคคลในด้านอารมณ์ความรู้สึก การปฏิบัติหน้าที่ทางจิตใจ และการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคม ดังนั้น ประชาชนเขตลาดพร้าวจึงมีความผาสุกทางจิตวิญญาณ อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมิติการมีศาสนา เป็นสิ่งยึดเหนี่ยว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านมิติสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน ตามลำดับ ซึ่งสามารถพรรณนาและวิจารณ์ผลการวิจัยได้ดังนี้

๓.๑ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านมิติสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน ประชาชนเขตลาดพร้าว มีความผาสุกทางจิตวิญญาณ อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มิติสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน เป็นความสุขในการใช้ชีวิต รับรู้ว่าชีวิตมีคุณค่าและเป็นสิ่งดีงาม มีความพึงพอใจรวมทั้งมีความหวังในสิ่งที่ต้องการ รวมทั้งการตั้งเป้าหมายในชีวิตและการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัติธรรมวิบูล (ชวี อิสฺสโร)^{๑๖} ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุตามหลักพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่าความผาสุกทางจิตวิญญาณ ด้านความผาสุกในสิ่งที่เป็นอย่างในปัจจุบันของผู้สูงอายุตามหลักพุทธจิตวิทยา อยู่ในระดับมาก

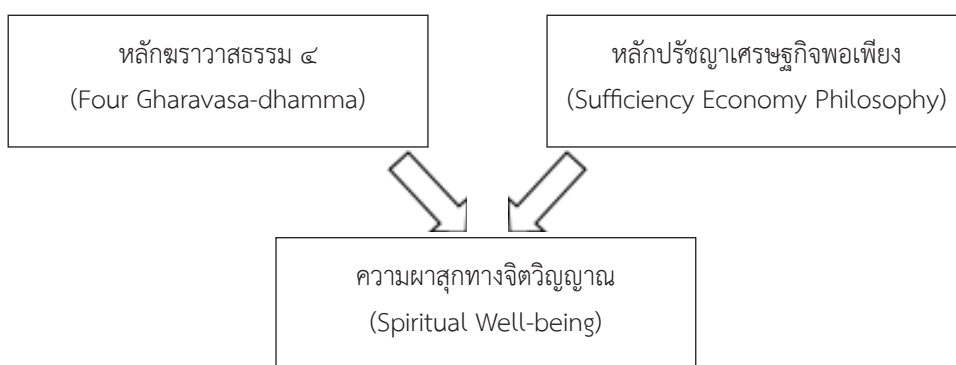
๓.๒ จากผลการศึกษาพบว่า ด้านมิติการมีศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ประชาชนเขตลาดพร้าว มีความผาสุกทางจิตวิญญาณ อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มิติการมีศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว

^{๑๕} ปริศนา โลมากุล, “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ”, *งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, สาขาการจัดการสาธารณะ (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

^{๑๖} พระครูปริยัติธรรมวิบูล (ชวี อิสฺสโร), “รูปแบบการเสริมสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุตามหลักพุทธจิตวิทยา”, *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, สาขาพุทธจิตวิทยา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

เป็นความผาสุกที่เกิดมาจากความศรัทธาในศาสนาความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การมีแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การได้รับผลดีทางจิตใจ ความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ตลอดจนการเข้าร่วมในศาสนา พิธีต่าง ๆ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัติธรรมวิบูล (ชวี อิสสรโร)^{๑๓} ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุตามหลักพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่า ความผาสุกทางจิตวิญญาณ ด้านความผาสุกในการมีศาสนายึดมั่น ของผู้สูงอายุตามหลักพุทธจิตวิทยา อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ ๑ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

หลักธรรมาธรรม ๔ หมายถึง การปฏิบัติตนของประชาชน เพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อใช้สร้างตัวให้ประสบความสำเร็จ ทั้งในชีวิตการงาน ตำแหน่ง ฐานะ และความรัก ประกอบด้วย ๔ ด้าน ดังนี้

๑. สัจจะ หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อตรง ซื่อสัตย์ และจริงใจ ตั้งมั่นอยู่ในสัจจะ พูดจริง ทำจริง นำมาซึ่งความเชื่อถือ และไว้วางใจจากสังคม

๒. ทมะ หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว รู้จักปรับตัว และแก้ไขปรับปรุงตนเอง ให้มีความเจริญทั้งทางร่างกาย และจิตใจ รู้จักการยอมรับ และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองด้วยการยับยั้งชั่งใจ ใฝ่ครุญอย่างรอบคอบ มีสติในการตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ

๓. ขันติ หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีความอดทนต่ออุปสรรค อารมณ์ที่ไม่ปรารถนา และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต สามารถเป็นหลักในครอบครัวได้ ไม่หลงผิดไปทำความชั่ว นำมาซึ่งการประสบความสำเร็จในชีวิต

^{๑๓} พระครูปริยัติธรรมวิบูล (ชวี อิสสรโร), “รูปแบบการเสริมสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุตามหลักพุทธจิตวิทยา”, *ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต*, สาขาพุทธจิตวิทยา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

๔. จาคะ หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล ช่วยเหลือ สังคม แสดงถึงความมีน้ำใจต่อผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมที่พึ่งตนเองได้ ไม่เดือดร้อน มีความเข้มแข็ง ไม่ตกเป็นทาสอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม สามารถดำเนินชีวิตในความพอดี สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไป ประกอบด้วย ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ความพอประมาณ หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง มีความสมดุลการใช้จ่ายและการออม ใช้จ่ายอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รู้จักเกื้อกูลคนที่ด้อยกว่าทางสังคม

๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีการใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทาง มีเป้าหมาย และวิธีการที่เหมาะสม มีความรู้ในการดำเนินการ มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ และความเสี่ยงทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

๓. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ที่จะเกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

๔. เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีความรอบรู้ โดยสามารถนำความรู้ และหลักวิชาต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เพื่อวางแผนในการดำเนินชีวิต

๕. เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจริยธรรม และคุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร รู้จักการใช้สติปัญญา และความรอบคอบ ในการดำเนินชีวิต

ความผาสุกทางจิตวิญญาณ หมายถึง การดำเนินชีวิตของประชาชนเขตลาดพร้าวตามปกติ โดยมีเป้าหมายของชีวิต มีความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าของตนเอง มีความหวัง การรู้สึกพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ และสามารถยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิต ประกอบด้วย ๒ ด้าน ดังนี้

๑. มิติสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว แสดงออกถึงความมีตัวตน การรับรู้ว่าคุณค่าของตนเองนั้นมีคุณค่ารู้เป้าหมายในชีวิตว่าจะดำเนินไปอย่างไร เพื่ออะไร ชีวิตมีจุดหมายไม่เลือนลอยรับรู้ถึงความสุขในชีวิตประจำวันรู้สึกพึงพอใจกับสิ่งรอบข้างและความภาคภูมิใจในตนเอง

๒. มิติการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว หมายถึง การที่ประชาชนเขตลาดพร้าว มีความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และนำมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รู้ว่าสิ่งใดควรกระทำสิ่งใดไม่ควรกระทำ หรือสิ่งใดห้ามมิให้กระทำ ประชาชนใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่พึ่งทางใจ เข้าใจหลักธรรม คำสอนของศาสนา และสามารถนำมาปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ พบว่า (๑) หลักขรวาธธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสูกทางจิตวิญญาณ ของประชาชนเขตลาดพร้าวอยู่ในระดับสูง (๒) ประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความผาสูกทางจิตวิญญาณแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๓) หลักขรวาธธรรม ๔ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสูกทางจิตวิญญาณ ของประชาชนเขตลาดพร้าว อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ และ (๔) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสูกทางจิตวิญญาณ ของประชาชนเขตลาดพร้าว อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑. จากการศึกษพบว่า หลักขรวาธธรรม ๔ ของประชาชนเขตลาดพร้าว อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสูกทางจิตวิญญาณ ดังนั้น ผู้บริหารเขตลาดพร้าวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามหลักขรวาธธรรม ๔ ให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจ ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลาย ที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อเกี่ยวข้องกันให้เหมาะสมตามฐานะนั้น ๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเองและแก่ชีวิตของคนอื่น ๆ โดยเน้นการซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีศีลธรรมประจำใจ มีความละเอียดใจ เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว ความซื่อตรงจริงใจประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาต่อบุคคลอื่น การปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความรับผิดชอบ ทำงานของตนด้วยความซื่อสัตย์ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง หรือผิดทำนองคลองธรรม ตั้งใจทำงานให้สำเร็จ ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงและเกิดผลดี และรักษาคำพูด คำมั่นสัญญา

๒. จากการศึกษพบว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนเขตลาดพร้าว อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสูกทางจิตวิญญาณ ดังนั้น ผู้บริหาร เขตลาดพร้าว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำหลักคุณธรรมนำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวาง ทั่วถึง เสริมสร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา

๓. จากการศึกษาพบว่า ความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณ ดังนั้น ผู้บริหาร เขตลาดพร้าว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรปลูกฝังให้ประชาชนให้ความสำคัญกับความผาสุกที่เกิดมาจากความศรัทธาในศาสนาความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การมีแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การได้รับผลดีทางจิตใจ ความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ตลอดจนการเข้าร่วมในศาสนาพิธีต่าง ๆ และความเชื่อที่เชื่อมโยงกับคำสอนของศาสนา ทั้งนี้ ความเชื่อรูปแบบนี้มีผลต่อกระบวนการคิด ความเชื่อที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแม้ว่าในกลุ่มชนที่มีศาสนาเดียวกันจะมีพื้นฐานความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน แต่ก็อาจมีความแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นเสมือนสิ่งที่ทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจความพึงพอใจและการมีคุณค่าในชีวิต ซึ่งจะเป็ยเครื่องยึดเหนี่ยวในชีวิตที่ทำให้เข้าใจชีวิตของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

๔. จากการเปรียบเทียบประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนเขตลาดพร้าว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความผาสุกทางจิตวิญญาณ โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยประชาชนที่มีอาชีพลูกจ้างชั่วคราว/พนักงานบริษัท มีความผาสุกทางจิตวิญญาณน้อยกว่าทุกกลุ่มอาชีพ ดังนั้น ผู้บริหาร เขตลาดพร้าว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับความมั่นคงในการทำงานให้แก่ประชาชนที่มีอาชีพลูกจ้างชั่วคราว/พนักงานบริษัท ในเขตลาดพร้าว ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาหลักธรรมาสธรรม ๔ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนในชุมชนอื่น ๆ เช่น ชุมชนพระโขนง ชุมชนคลองบางหลวง ชุมชนนางเลิ้ง เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงประชาชนเขตลาดพร้าว ให้มีความผาสุกทางจิตวิญญาณในระดับที่สูงขึ้น

๒. ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานวิจัยครั้งนี้ เช่น ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ความยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักศาสนา การมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต เป็นต้น

๓. ควรศึกษาความผาสุกทางจิตวิญญาณของประชาชนเขตลาดพร้าว โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก รอบด้าน ครบถ้วน และเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. การสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.

กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก จำกัด, ๒๕๖๐.

ณัฐศรีณย์ ชุมวรฐายี. “ศึกษาหลักธรรมาสธรรม ๔ ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัตนปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิปัสสนาภาวนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

- ปรีศนา โลมากุล. “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”. **งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. สาขาการจัดการสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๐.
- พระครูปริยัติธรรมวิบูล (ชวี อิสฺสโร). “รูปแบบการเสริมสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุตามหลักพุทธจิตวิทยา”. **คุขกัณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาพุทธจิตวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย. “การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- วิทย์ วิศทเวทย์. **ธรรมะศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๖๐.
- วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย. “การปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. สาขาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๖๑.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก จำกัด, ๒๕๖๐.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๖๕.
- Bufford, R. K., Paloutzian, R. F., & Ellison, C. W. (1991). Norms for the spiritual well-being scale. *Journal of Psychology and Theology*, 19 (1) : 56-70.
- Linda, N., Phetlhu, D., & Klopper, H. (2019). Nurse Educators’ Understanding of Spirituality and Spiritual Care in Nursing: A South African Perspective. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 12 (1) : 1-29.